

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 3

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Київ 2002

УДК 65.01.001.16+330.341.1(063)

ББК 65.9(4УКР)29-2

М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Корінний М. М., канд. іст. наук, доц. — відповідальний редактор
Марусєва О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., *Федоренко В. Г.*, д-р екон. наук, проф., *Титова Н. А.*, д-р екон. наук, проф., *Куценко В. І.*, д-р екон. наук, проф., *Осокіна В. В.*, канд. екон. наук, проф., *Онищенко В. П.*, д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, *Балл Г. А.*, д-р психол. наук, проф., *Ложкін Г. В.*, д-р психол. наук, проф., *Коломінський Н. Л.*, д-р психол. наук, проф., *Чуприков А. П.*, д-р мед. наук, проф., *Бурлачук Л. Ф.*, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., *Ручка А. О.*, д-р філос. наук, проф., *Шкляр Л. Є.*, д-р політ. наук, проф., *Пилипенко В. Є.*, д-р соціол. наук, проф., *Танченко В. В.*, д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., *Бебик В. М.*, д-р політ. наук, проф., *Горбатенко В. П.*, д-р політ. наук, проф., *Храмов В. О.*, д-р політ. наук, проф., *Шуба О. В.*, д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., *Марчук В. М.*, д-р юрид. наук, проф., *Скрипнюк О. В.*, д-р юрид. наук, проф., *Калюжний Р. А.*, д-р юрид. наук, проф., *Бабкін В. Д.*, д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., *Гавєський Б. А.*, д-р філос. наук, проф., *Дахно І. І.*, д-р екон. наук, проф., *Дмитренко Г. А.*, д-р екон. наук, проф., *Воротіна Л. І.*, д-р екон. наук, проф.

Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 10 від 26.12.01)

М43 **Наукові праці МАУП** / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2002.
ISBN 966-608-120-2

Вип. 3: Інноваційний менеджмент: проблеми формування в умовах перехідної економіки. — 400 с.

ISBN 966-608-233-0

Розглядаються проблеми формування системи інноваційного менеджменту в умовах трансформаційної економіки і організаційно-методологічні підходи до управління етапами інноваційного менеджменту на підприємствах різних організаційних форм. Розкриваються сутність і роль інноваційної діяльності в бізнес-освіті та методи фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Для науковців, викладачів, державних службовців, підприємців, усіх, хто цікавиться проблемами інноваційного розвитку підприємств.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати новітніх наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)29-2

ISBN 966-608-120-2

ISBN 966-608-233-0

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2002

ЗМІСТ

ВСТУП	7	Т. Л. Маслакова Бюджетирование как инновационная технология управления предприятием в переходный период	58
Розділ 1 ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ІННОВАТИКИ	8	Ю. Ф. Шкворець Проблеми розвитку інноваційної інфраструктури в Україні	61
В. П. Александрова Комерційні аспекти активізації інноваційної діяльності	8	И. В. Похилько Обострение финансовой конкуренции как следствие глобализации рынка капиталов	64
Л. І. Воротіна Сучасні форми організації інноваційного бізнесу в Україні	13	В. В. Ломакин Управление инновационным развитием субъектов хозяйствования	68
М. Т. Пашута Інноваційна діяльність у промисловості як фактор розвитку і підвищення ефективності економіки	16	М. Т. Денисенко Інновації та їх вплив на стан економіки України	73
Л. І. Федулова Актуальні проблеми інноваційного менеджменту в Україні	21	А. Ю. Куфтаков Зменшення кредитних ризиків як умова успішної діяльності комерційних банків	77
В. Г. Федоренко, О. В. Мажуга, А. Ф. Якушев Інноваційні проблеми в будівництві України	25	К. В. Пічик Верстатобудування як складова інноваційного потенціалу	80
В. Є. Воротін Державна інвестиційна політика та інноваційний механізм її реалізації в Україні	29	О. О. Торшина Шляхи підвищення ефективності інноваційної діяльності в Україні	84
Д. М. Стеченко Інноваційно-інвестиційний аспект політики і стратегії регіонального розвитку	33	В. А. Смирнов Рейнжиниринг — инновация процессов	87
Е. А. Бельтюков, А. В. Пашкова, В. М. Лозинский Организационные аспекты инновационного развития	37	И. Ю. Белоброва Методологические основы совершенствования планирования инновационной деятельности предприятия	91
М. С. Яворський, О. С. Гринькевич, Л. І. Тимків, Н. Г. Мацьонг Інноваційне підприємництво у Західному регіоні України: стан і перспективи	40	М. М. Туриянская Развитие экономики региона на основе концепции создания региональной платежной системы	94
А. А. Куприянов, Н. С. Завадская Системный анализ рисков в управлении инновационной деятельностью предприятия	44	Л. Л. Макарова Концепция развития инновационной деятельности в Украине	97
Л. І. Федулова, М. О. Коблош Інноваційний потенціал підприємства як фактор забезпечення результативності реструктуризації	48	О. В. Озарина Современные децентрализованные тенденции организационных инноваций на примере машиностроительного комплекса Донбасса	99
П. М. Карась, Л. О. Гришина Інноваційна стратегія — основа стійкого розвитку промислового підприємства	52	О. Б. Чернега, А. Ю. Гохберг Особенности организационного конструирования в период инновационной конкуренции	102
А. Мацюл, Б. Рембаш, Е. Дуда Управление информацией в системах инновационной деятельности	55	Н. Э. Деева Место экологического менеджмента в современных концепциях инноватики	105

В. Г. ФЕДОРЕНКО, д-р екон. наук, проф.

(Спілка будівельників України, м. Київ)

О. В. МАЖУГА, докторант

А. Ф. ЯКУШЕВ, докторант

(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)

ІННОВАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ В БУДІВНИЦТВІ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 3, с. 25–28

Економічні зміни сьогодні здійснюються в умовах, коли ще не склалися ринкові відносини та інфраструктура інвестиційно-будівельної діяльності, а будівельний комплекс недостатньо рефлексивний до змін в інвестиційній ситуації. У перехідний період обсяг державних інвестицій різко зменшується, а інші інвестиційні джерела використовуються слабо через відсутність достатніх нагромаджень у підприємств, високу процентну ставку за кредит, вплив капіталу в комерційну сферу.

Істотне зменшення інвестиційно-будівельної активності обмежує можливості самофінансування науково-технічного розвитку підприємств і організацій будівельного комплексу. До того ж неадекватна інфляції амортизаційна політика призвела до знецінення амортизаційних відрахувань, що були джерелом підтримки технічного рівня. Значна залежність науково-технічного розвитку будівельного комплексу від обсягів інвестицій зумовлює необхідність аналізу і обліку впливу обсягів інвестицій на формування технічного рівня продукції, технологій, засобів і предметів праці в будівельному комплексі.

Однак у першому півріччі 2001 р. спостерігалося певне пожвавлення будівельної діяльності. Введено в експлуатацію житлових будинків загальною площею 2030,2 тис. м². За 8 міс. цього року будівельними підприємствами усіх форм власності, які працювали за контрактами підряду, виконано робіт на суму 6,4 млрд грн, що становило 73,6 % суми укладених контрактів на рік та 108,2 % обсягу відповідного періоду 2000 р.

Зростання темпів підрядних робіт зумовлено виконанням значних обсягів будівництва енергоблоків на Рівненській та Хмельницькій АЕС, магістральних трубопроводів для транспортування нафти і газу у Закарпатській області та нафтового терміналу у м. Одесі; реконструкції вокзальних комплексів у містах Києві, Львові, Ковелі; відновлення ЛЕП після стихійного лиха 2000 р. в Одеській, Вінницькій, Кіровоградській областях та ліквідації наслідків повені 2001 р. в Закарпатській області; реконструкції, ремонту та реставрації будівель освіти, охорони здоров'я, житлових будинків та інших об'єктів соціального призначення в Донецькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Чернівецькій та Чернігівській областях.

Зазначимо, що на підприємствах усіх форм власності підвищено обсяги будівництва: колективної форми — на 10,3 % (ними виконано три чверті загального обсягу будівництва), державної — на 3,2 (22,1 % загального обсягу), приватної — на 25,2 % (2,5 % загального обсягу).

Економічне зростання будь-якої країни у сучасних умовах значною мірою залежить від її здатності вчасно адаптуватися до технологічних зрушень, оскільки інноваційна та науково-технологічна діяльність нині є одним з найсуттєвіших факторів, що зумовлюють у сучасному світі трансформацію економіки на національному і глобальному рівнях.

Прогрес усіх цивілізацій певною мірою завжди був пов'язаний з технологіями, товарами, послугами, що виникли і були створені на основі

нового знання. І в основі розвитку нових технологій лежать інновації. Сьогодні всім зрозуміло, що тільки завдяки застосуванню знань можна забезпечити будь-якій країні як успіх у розв'язанні своїх внутрішніх проблем і задоволенні потреб суспільства, так і перемогу в конкурентній боротьбі за світові ринки збуту технологій, товарів і послуг.

Економічна природа інноваційної діяльності полягає в тому, що інновація є засобом і стимулом підприємництва, фактором економічного зростання.

Ключовим напрямком інтенсифікації будівництва є активізація інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність у будівельному комплексі полягає у постійному творчому пошуку і реалізації можливостей інтенсивного розвитку всіх сфер будівельної діяльності. Формою організації інноваційної діяльності є нововведення — процес створення і впровадження науково-технічних досягнень (НТД). Обов'язковою економічною умовою для нововведення є доведення ідеї до практичного використання й одержання прибутку, тобто перетворення ідеї в товар.

Однією з найважливіших проблем регулювання інноваційної діяльності в будівництві є проблема ув'язування НТД з організаційно-економічним механізмом його впровадження. Під час розробки такого механізму в ринкових умовах варто враховувати спонукальні мотиви та інтереси всіх учасників інноваційних процесів.

До основних особливостей інноваційної діяльності в будівельному комплексі належать:

- залежність будівельної діяльності від впливу багатьох випадкових факторів (кліматичних, гідрогеологічних, ресурсних, економічних і екологічних), що зумовлює необхідність залучення великого емпіричного матеріалу для визначення ефективності якогось нововведення;
- одиничний і дрібносерійний характер будівельної продукції, істотні відмінності умов впровадження НТД на різних об'єктах будівництва, що стримує їх широке застосування;
- рухливий характер будівельної діяльності, що ускладнює комунікації між учасниками інноваційних процесів;
- істотна залежність інноваційної діяльності в будівельному комплексі від розвитку галузей, для яких він створює основні фонди і від яких дістає засоби виробництва;
- множинність учасників інноваційних процесів, організаційне виокремлення сфер науки, проектування, будівельного виробництва, промисловості будівельних матеріалів;

- тривалий життєвий цикл нововведень, пов'язаний із багатостадійністю інвестиційного процесу, значною інертністю матеріально-технічної бази і технологічного укладу будівельного комплексу;

- наявність в інноваційному процесі таких специфічних етапів, як організаційно-технологічне проектування, експериментальне проектування і будівництво;

- політехнічний характер будівельного виробництва, що зумовлює необхідність використання різноманітних технологій, засобів і предметів праці, знань з багатьох областей науки.

Інноваційний процес, тобто рух НТД від ідеї до впровадження, має циклічний характер і поділяється на наступні фази: постановка проблеми і виникнення ідеї НТД; розробка, створення НТД і перше його освоєння (впровадження); широке поширення (дифузія) НТД; рутинізація інноваційного процесу.

Інноваційний цикл як специфічна форма відтворення може бути простим і розширеним: у першому разі НТД використовується лише там, де воно вперше освоєно; у другому — поширюється до меж насичення потреби виробництва у цьому НТД. Але через низьку інноваційну сприйнятливість в економіці України тільки у 0,6 % випадків розробки впроваджувалися на п'яти і більше підприємствах, а 80 % — на одному-двох.

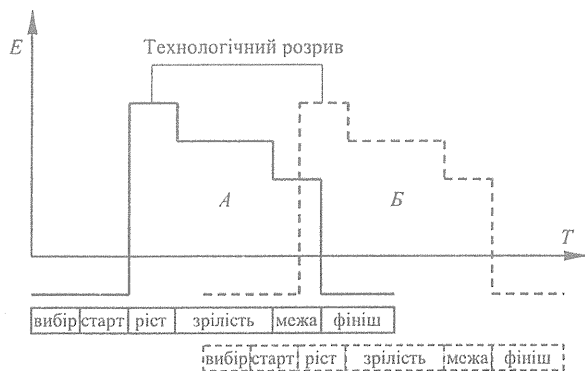
Нововведення чи НТД взаємодіє із середовищем за такими етапами: сприйняття НТД організацією; взаємоприспособлення НТД і середовища; освоєння чи відторгнення нововведення; рутинізація нововведення і виникнення потреби у новому продукті, технології, методах організації виробництва.

Динаміка взаємодії інноваційного процесу з його середовищем складає життєвий цикл нововведень, що охоплює кілька стадій: вибір НТД, старт, тобто початок впровадження нововведення, зростання результатів або економічна віддача від НТД, зрілість нововведення, межа чи насичення попиту, фініш, тобто кінець життєвого циклу нововведення.

Динаміка ефективності (E) у часі (T) на різних стадіях життєвого циклу нововведення і необхідність впровадження чергового нововведення для підтримки конкурентоспроможності організації представлена на рисунку.

Незважаючи на те що будь-яке нововведення супроводжується ризиком, відмова від нововведень ще більш ризикована, оскільки лише технологічні зміни забезпечують успіх на ринку, тоб-

то лідерство зумовлено заміною традиційних технологій на ефективніші.

Динаміка ефективності нововведення

Технологічна зміна трактується як технологічний розрив. Подолання технологічного розриву відбувається за умови тимчасового зниження доходів, при цьому передбачається їх підвищення в перспективі.

Як правило, нововведення не бувають одиничними, частіше виникає потреба у впровадженні низки нововведень (феномен "пучка" нововведень). Так, незважаючи на недостатню рефлексивність будівельного комплексу, протягом тривалого періоду поступово оновився арсенал технологій практично в усіх галузях будівництва. Поява нових типів будинків і споруджень, зміна технологій на всіх будівельних ділянках (від підготовки територій під будівництво до їх благоустрою після його закінчення) разом з організаційно-економічними нововведеннями підготували ґрунт для утворення нового технологічного укладу в будівельному комплексі. Закріплення прогресивних зрушень у виробничих силах будівельного комплексу, створення адекватних організаційно-економічних умов для їх розвитку є метою інноваційної стратегії в будівельному комплексі.

У період переходу до ринкових відносин варто враховувати необхідність державної підтримки найважливіших науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт і наукових шкіл, недостатню інноваційну активність підприємств і організацій будівельного комплексу через обмеженість фінансових засобів для науково-технічного розвитку, а також лаг для формування ринку науково-технічної продукції і відповідної інфраструктури. У зв'язку з цим необхідно передбачати поєднання державної інноваційної політики з інноваційним менеджментом на підприємстві, раціональний поділ функцій регу-

лювання інноваційної діяльності на різних рівнях, а також прискорений розвиток ринкової інфраструктури інноваційної діяльності.

Отже, для досягнення мети інноваційної стратегії в будівельному комплексі необхідно забезпечити виконання таких функцій регулювання інноваційної діяльності:

1) на державному рівні:

- удосконалення державної звітності з науково-технічних проектів (НТП) (створення статистичної бази для регулювання інноваційної діяльності);
- інформатизація інноваційної діяльності (організація баз даних і знань про НТД, закордонні аналоги, кон'юнктуру ринку науково-технічної продукції; інформаційне забезпечення учасників інноваційної діяльності);
- оцінювання науково-технічного рівня галузей будівельного комплексу України (кількісний і якісний аналіз стану технічного рівня будівельної продукції та виробництва);
- науково-технічне прогнозування (оцінювання ретроспективних і прогнозування перспективних тенденцій розвитку будівельного комплексу, розроблення стратегії інноваційної діяльності та концепцій розвитку окремих галузей і видів діяльності у будівельному комплексі);
- формування науково-технічних програм (комплексне розв'язання галузевих і міжгалузевих науково-технічних проблем);
- конкурсно-контрактне розміщення замовлень на виконання найважливіших науково-технічних проектів;
- фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт загальногалузевого та міжгалузевого значення;
- мотивація інноваційної діяльності (створення пільгового режиму для стимулювання відкриттів, винаходів, проведення пошукових і фундаментальних досліджень, відновлення виробництва);
- нормування і стандартизація, державне ліцензування і сертифікація;
- законотворча діяльність у сфері НТП (підготовка пропозицій, що враховують галузеву специфіку інноваційної діяльності);
- управління науково-дослідними інститутами і проектними організаціями (збереження державної мережі наукових і проектних організацій, зміцнення найважливіших наукових шкіл, організація широкого впровадження нововведень через проектування, підготовка наукових кадрів);

2) на рівні виробничих структур:

- моніторинг, облік і звітність з нововведень;
- науково-технічний маркетинг (пошук перспективних НТД, оцінювання кон'юнктури ринку науково-технічної продукції);
- оцінювання технічного рівня (виявлення проблем, що потребують наукового розв'язання і реалізації нововведень);
- прогнозування науково-технічного розвитку;
- розробка програми розвитку (бізнес-плану);
- організаційно-економічна підготовка нововведень (резервування коштів, конкурсне розміщення замовлень на науково-дослідні роботи, матеріально-технічне забезпечення нововведень, підготовка кадрів);
- реалізація нововведень і регулювання інноваційної діяльності (доведення НТД до комерційного використання);
- мотивація нововведень (одержання і розподіл доходу від нововведень);
- винахідницька і патентно-ліцензійна діяльність (підвищення конкурентоспроможності під-

приємств, захист і комерційне використання прав інтелектуальної власності);

3) на рівні інфраструктурного забезпечення:

- інформаційні, маркетингові, консультативні, інжинірингові, лізингові послуги;
- посередницькі послуги з реалізації науково-технічної продукції;
- фінансування і кредитування ризикових інноваційних заходів;
- страхування інноваційного ризику.

Література

1. Абібуллаєв М. С. Фінансування інноваційної діяльності // Фінанси України. — 2001. — № 3. — С. 111.
2. Овчаренко Л. В. Інноваційне підприємництво: світовий досвід та реалії України // Економіка. Фінанси. Право. — 2001. — № 2. — С. 3.
3. Сухоруков А. И. Инновационная политика в строительстве: Моногр. — К.: Наук. думка, 1994. — 96 с.
4. <http://www.ukrstat.gov.ua>